

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

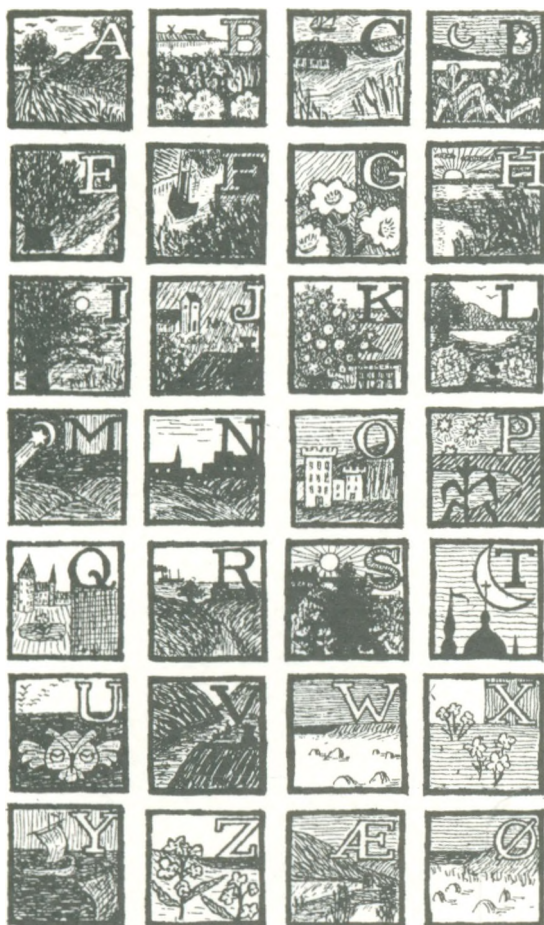
Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lars Ebbensgaard

Thøger Larsen

Et udvalg, 2006

Thøger Larsen

Et udvalg, 2006

**Lemvig Gymnasium
Lemvig Bogtrykkeri
2006**

Lars Ebbensgaard

Thøger Larsen

Et udvalg, 2006

*Portræt af Thøger Larsen
Tegning af Robert Leepin*

Digtingens Formaal maa efter min Mening være at gøre Livet levende, saa det bliver sig fuldest muligt bevidst og ikke leves i Søvne.

Forord

Først tillykke til årets danske studenter. Mon ikke langt de fleste af dem til dimissionshøjtideligheden har sunget *Danmark, nu blunder den lyse nat* eller *Du danske sommer jeg elsker dig* af Thøger Larsen?

Da den danske ambassade blev brændt ned i Damaskus den 4. februar i år, stod det mig pludselig klart at den bedste gave til de danske studenter ville være en udgivelse af Thøger Larsens folkeoplysende foredrag *Digtningen og Aandslivet* hvor han giver os sit utroligt smukke credo (trosbekendelse). Han tror på kosmiske sammenhænge med fuld respekt for naturvidenskaberne, som han var godt inde i. Han aner, at vi gennem naturen, myterne og poesien kan komme til at se nye sammenhænge. Hør blot følgende sætning: "Jeg tror, at vi ad den Vej i det lange Løb kan vente paa en sjælelig Sammensmeltning mellem alle Jordens Folk." Det er kernesunde ord, der kan løfte vort blik væk fra imamfætrene på Christiansborg - og lade det bløde af glæde i vort sind over at vi også er stærkt forbundne med de drenge og piger som går rundt ved Ganges.

Thøger Larsen blev født 5. april 1875 i et lille hus på Gjeller Odde. Familien hørte til landalmuen, faderen var kommet til egnen som møllebygger for at passe et pumpeværk til et af tidens mange afvandingsprojekter. Da Thøger var bogligt begavet, kom han efter landsbyskolen i Tørring på Lemvig Realskole hvorfra han fik præliminæreksamen i 1892, hvorefter han ønskede at komme på Herlufsholm Kostskole. Samme år døde hans far, og han måtte opgive drømmen om at blive student. Lemvigegnen mellem Limfjord og Vesterhav blev herefter udgangspunktet for Thøger Larsens fantastiske universelle digtning. Skulle vi på Lemvig Gymnasium vælge at følge en gammel europæisk skik og opkalde skolen efter en betydningsfuld person, ville navnet bestemt blive *Thøger Larsen Gymnasiet*.

Et besøg i Lemvig bør omfatte Lemvig Museum, hvor

Thøger Larsens arbejdsværelse er genetableret. Her kan man se hans store hjemmelavede astronomiske kikkert og følge hans udvikling. Det er et fint arbejde af museums-pædagog Hemming Klokke og museumsinspektør Ellen Damgaard, som også tager vare på Thøger Larsen-arkivet.

Thøger Larsen kan om nogen forbinde religion med videnskab og poesi. En grundig og meget læseværdig gennemgang heraf findes i Søren Baggesens afhandling *Thøger Larsen. En kritisk monografi* der er en guldgrube som jeg på det varmeste anbefaler.

Thøger Larsens natursyn er aktuelt. Et studium af hans værk kan ændre vores opfattelse så vi får større ansvarlighed over for vore omgivelser. Han forestillede sig liv og ånd i alt. Han var ikke fremmed for H.C. Ørstedes *Aanden i Naturen* og dermed Steffens' og Schellings slagord: "Aanden slumrer i stenen, drømmer i Planten, vågner i Dyret og bliver sig selv bevidst i Mennesket". Det kaldes panteisme, men her skælver Baggesen: " For en 'panteisme' - og sådan kan man godt tilnærmelsesvis og foreløbigt betegne den religiøsitet som præger Thøger Larsens digtning - er liv liv, hvad enten det er blomster på engen, mennesker, fugle under himlen, elefanter - eller insekter." Bemærk "tilnærmelsesvis og foreløbigt". I *Grundtvig og Naturvidenskaben fra 1945* siger Poul Engberg direkte: "Det er almindeligt at kalde Romantikens naturfilosofiske Verdensanskuelse *panteistisk*. Intet er imidlertid mere urigtigt." Jeg mener derfor det vil være rigtigt nærmere at studere panteismestriden i det 19. århundrede og det efterfølgende natursyn op til Thøger Larsen og videre til Thorkild Bjørnvig og Knud Erik Løgstrup. Den opgave venter på at blive løst.

Vi må ikke glemme at Thøger Larsens digtning og tanker også i et vist omfang er præget af symbolismen, som ser analogier og sammenhænge (Baudelaire: "korrespondenser") i tilværelsen, hvor en lykkelig forening af sansning og refleksion fører til nye indsigter, men altså ikke til en sammen-smeltning. Her er forskellen til romantikken.

Det er en almindelig – og rigtig – opfattelse at Thøger Larsen og hans digtning ikke kan betegnes som kristent. Men det er på den anden side nødvendigt at kristenheden kan indoptage hans natursyn. At dette er et omfattende emne, fremgår af Frederik Stjernfelts portræt af Thøger Larsen i *Danske digtere i det tyvende århundrede* (2002), hvor han skriver:

"Thøger Larsen (1875-1928) er livsfilosofiens første og største digter i Danmark. [...] Livsfilosofien omfatter meget store, stærke og forskellige traditioner i det 20. århundredes kultur, hvoraf flere er nogle, Europa ikke i dag har grund til at være stolte af: nazisme, stalinisme, vitalisme, okkultisme, avantgardisme, boheme- og ungdomsbevægelser af alle arter. På mange måder er livsfilosofien som versunkendes Kulturgut blevet det 20. århundredes folketro og spiller i vor tid en langt større rolle end nogen konfessionel religion [...] Man kan først for alvor forstå Thøger Larsens projekt, når man placerer ham som en af de første danskere, der hævdede denne sære. Alligevel er det ikke en af de mindst interessante ting ved Larsen, at han delte de fleste af livsfilosofiens karakteristika uden at dele dens dystre faldgruber: erkendelsesskepsis og antidemokratisme."

Dukker man således ned i Thøger Larsens tankeverden, får man altså med såvel spændende som farlige temaer at gøre, men også med storladne tanker om alle folkeslag, om kosmiske sammenhænge og "hellige orme". Vi finder en naturrekstase og en sommerlig fryd ved det eksisterende. Alt sammen med fuld respekt og forståelse for naturvidenskaben, som han ikke vil have gjort til Gud. Deraf kom hans modstand mod ateismen. Han anede en Gud og et formål med tilværelsen, men var langt fra det vi i dag hører om som intelligent design, som er opfundet af mennesker (!) til at imødegå darwinismen og forsvare kreationismen. Med Thøger Larsen kan vi tro på både oplysningen og på Gud. Han opfordrer os til at undres. Derfor til nærmere eftertanke følgende uddrag fra Thøger Larsens tale i Studenterforeningen i 1925:

[...]Man vil maaske spørge: Er der mon et Formaal, en kosmisk Hensigt med Udviklingen? Det lader sig jo ikke direkte besvare. Vi er vante til at handle efter en Hensigt og har en Slags Følelse

af Hensigt med vores Liv. Men det kan jo være et Udslag af en rent menneskelig Vane, at vi maa tænke os noget lignende om Universet. Dog turde det være en Afspejling af Verdenskræfterne, der rører sig i denne Følelse, denne Anelse. Vi har en Fornemmelse af Formaal med Udviklingen. Verdens skjulte Kræfter aabenbarer sig lidt efter lidt og kalder paa nye Evner i os. Vi er ikke selv Udviklingens Herrer. Desuden har vi lært, netop nu, at de mindste Partikler af alt Stof bevæger sig efter lignende Love som Verdenskloderne, ja at en Atomklodes Fjernelse kan ændre et Grundstof. Der er deri maaske en yderligere Grund til at se en Enhed i alt, en Samstemmighed mellem Verdenskraften og den sjælelige Kraft.

Under alle omstændigheder giver Thøger Larsens holdning til naturen os grundlaget for at behandle den og vores arts-fæller ordentligt. Dertil kræves hjertets dannelse. I den store forbrugsfest, som den rige del af menneskeheden i begyndelsen af det 21. århundrede er i færd med mens den øvrige del måbende ser på og eftertragter det samme, agter vi ikke naturressourcerne. Det er tydeligt for enhver at vi misbruger dem og fordeler dem forkert. Også Muhammedkrisen havde og har sammenhæng med fattigdom og overbefolkning. Da jeg blev født, var der ca. 2 mia. mennesker på Jorden, nu er der godt 6 mia. For at gøre denne aktualitet hos Thøger Larsen tydelig har jeg som afslutning på denne udgivelse ladet trykke professor ved London School of Economics and Political Science, John Gray's, anmeldelse af James Lovelock's *Gaias Hævn*. At se Jorden som et selvregulerende system og bruge metaforen "Gaias hævn" er i tråd med Thøger Larsens opfattelse.

Der hersker blandt naturforskere i dag ikke tvivl om at klimaændringerne har med menneskets virksomhed og drivhuseffekten at gøre. Mennesket er selv natur, og derfor kan man hævde, at det perspektivløse og langt hen ad vejen hensynsløse forbrug af naturen i fremskridtets og industrialiseringens navn i virkeligheden er et udtryk for en form for menneskeligt selvmord. Det er underligt at leve på en klode, hvor halvdelen dør af sult og den anden halvdel dør af forstoppelse. Thøger Larsens natursyn er velegnet til at ska-

be forståelse for en anden og bedre måde at udnytte vore ressourcer. Derimod kan man umuligt forvente at han kan vise vej i den aktuelle debat om hvor langt vi skal gå med anvendelsen af den nye teknologitreklang: IT, nanoteknologi og bioteknologi. Løsningen af dette problem ligger til den nuværende studentergeneration.

God fornøjelse med Thøger Larsens foredrag og det efterfølgende udvalg af digte. Tag denne udgivelse i inderlommen, og læs digtene med mellemrum når der er tid. De siger noget nyt og inspirerende hver gang.

Vrist, den 19. februar 2006.

Lars Ebbensgaard

rektor

Lemvig Gymnasium

Anbefalet litteratur:

Søren Baggesen: Thøger Larsen. En kritisk monografi. Odense Universitetsforlag 1994.

Erik A. Nielsen: *Thøger Larsen: Året i Danmark*, Hovedland 1984

Lotte Thyrring Andersen: *Thøger Larsen. Fire digtsamlinger 1904-1912*, Borgen 1995

Claus Engstrøm: Saphos Digte oversat af Thøger Larsen, Klassikerforeningens kildehefter 1995

Hertil kommer på internettet: <http://www.kalliope.org/> og http://www.kb.dk/elib/lit/dan/larsen_t/

En særlig glæde er det i hånden at have trebindsværket *Atlantis*, Dansk Maanedsskrift, Lemvig: Lemvig Bogtrykkeri, 1923-1925.

Se, Solkuglen ruller nu
Morgenen (ind)

Kantate af Jørgen Plaetner
over tekster af Theodor Larsen, udvalgt af Claus Engstrøm.
I anledning af indvielsen på Lemvig Gymnasium
d. 26/4 ~ 1982

»Digtingen og Aandslivet«

Atlantis, 1923-1925 III, s.523-539.

Afholdt på Kerteminde Højskole og Skaarup
Statsseminarium.

I

De ved alle, hvilken Betydning enkelte danske Digtere har haft for det folkelige og aandelige Liv i Danmark. Men nu er der ved at løfte sig Røster om, at Nutidens Digtere staar Folket fjernere end Fortidens og betyder mindre for dets Aandsliv. Det er jo imidlertid ikke altid, man skal dømme om en Mands Betydning for Aandslivet lige ved hans første Fremtræden, og der er jo endog de Digtere, hvis Betydning først er bleven indlysende længe efter at de selv var døde. Men jeg tror, der er nogen Anledning til at undersøge, hvad der er de særlige Betingelser for, at en Digter faar almindelig Indflydelse paa sit Folks Liv.

Der er særlig to Strengte, en Digter kan slaa paa og som i Reglen straks eller dog snart skaffer ham Ørenlyd i Folket. Det er Fædrelandsfølelsen og den religiøse Følelse. Disse to Følelser har undergaaet forskellige Ændringer i den Tid, hvori vi lever, og umiddelbart før vor Tid. Men jeg fastholder, at de er ikke mindre dybe og sande hos vore bedste Digtere nu end de var det paa Enevældens og Salmedigtningens Tid. Nationalfølelsen er nu til Dags mindre en Sang om Heltene i Gravhøjen eller under Bøtasten end en Sang, der priser den danske Naturs Rigdom og synger om det danske Folk i Arbejde og Fest og dets Forhold til det herlige Land, det ejer.

Den religiøse Følelse, Salmetonen, er i vor Tid mere smeltet sammen med Naturfølelsen end i vore Fædres og Bedstefædres Tid. Dertil er kommen i stigende Grad den politiske Interesse, der undertiden truer med at opsluge alle andre Interesser. Men dens Frugter er paa Godt og Ondt.

Jeg ved, at den politiske Interesse betragtes som et næsten helligt Klenodie, som man knapt tør underkaste Kritik. Jeg indrømmer ogsaa, og hævder det endog, at den har sin uomgængelige Betydning, og det er ingenlunde min Hensigt at søge at svække den. Kun vil jeg minde om, at paa næsten intet Omraade kan mennesker vildledes som paa det politiske, og det nytter ikke at nægte, at drevne Politikere ofte spekulerer i denne Interesse paa en Maade, saa man stundom maa tænke: Blot vi havde noget færre Politikere og noget mere Virkelighedssans i Politik. Og den politiske Interesse spændes undertiden til Overdrivelse. Thi det politiske Liv er ikke Sjælen i Folkelivet. Det er Rammen om det. Og det politiske Maal maa være, at der øves Retfærdighed mod alle Folkelivets Krav, saavel for Aandens som for Haandens Arbejdere, saa den menneskelige Naturs bedste Egenskaber og Evner kan udvikles til bedst Udfoldelse og størst Lykke for Samfund som for Individ. Det gælder ikke først og fremmest at vække den størst mulige Mistænksomhed og Misundelse mellem de forskellige Folkeslag, at oparbejde Overdrivelse i Selvfølelsen, men at øge Livsglæden ved at forbedre Kaarene og kun bekæmpe den Egenkærlighed, der vil udpine sine omgivelser. Det gør ikke et Folk lykkeligt at gøre det til en Mængde Lag, der gensidig hader hverandre. Der maa findes og bygges paa noget, der binder Menneskene af alle Lag sammen i en Fællesfølelse.

Forhen var det navnlig den religiøse Følelse, der var den Magnetisme, der vendte alles dybeste Følelser og Længsler samme Vej. Men ogsaa i den er der kommen Splittelse. Vel har der altid været religiøse Kampe, men mere indenfor samme Fællestro. Ogsaa der har Herskesyge og sygelige Egenskaber overhovedet spekuleret. Adskillige Præster og Prædikanter har prædiket, saa den sande religiøse Følelse laa som en nedtrampet Mark. Men i de senere Tider har Afgivelserne i religiøs Opfattelse udviklet sig til en saadan Grad, at ingen gensidig Forstaaelse syntes mulig. Og hvad der til en vis Grad har fjernet Folket fra Nutidens Digtene er den Opfattelse, at de omtrent alle er Gudsfor nægttere. Jeg vil prøve at vise den dybe Fejltagelse paa dette Omraade.

Selvfølgelig er der Digtere og andre end Digtere, der er Gudsfor nægtere. Og jeg vil i samme Forbindelse sige: Skal vi derfor lukke vor Dør for deres Tanker og deres Sang? Er deres Lod kun den, at gøre aandelig Skade? Jeg tror det ikke. Det viser sig, at mange af de Digtere, der tvivlede paa en Guds Tilværelse, har trængt dybere ind i Verdens Lykke og Nød, end de Digtere, der altid forlod sig paa en højere Styrelse. De har med fordoblet Kraft klynget sig til det Livets Nu, der var givet dem, fordi de troede, at naar det havde Ende, var Verden ligesom udslukket for dem. Men vil man spørge mig, om de havde Ret, saa vil jeg ogsaa svare: Det tror jeg ikke. Jeg tror overhovedet ikke, at noget Menneske har Ret, ikke til fulde, i Opfattelsen af Verdensaltets Liv. Paa Verdenserkendelsens Omraade burde alle nøjes med at sige som Paulus: " Ikke at jeg har allerede grebet det, men jeg jager efter, om jeg dog kan gribe det". Og denne Jagen er al Udviklings inderste Drivkraft.

Nutidens Videnskab taler og sikkert med Rette om en Udvikling, en Udvikling fra lavere til højere Livsformer og en Udvikling fra lavere til højere Aandsliv. De, som benægter en Guddoms Eksistens, tænker sig denne Udvikling som en blind Vækst, som et Træ, der gror. Det er imidlertid vanskeligt at begribe, at denne Udvikling vedvarende viser sig som en Fremvækst, en Udfoldelse mod større og større Evne. Man taler ganske vist om gamle Kulturer, der er gaaet til Grunde, men det er en misforstaaet Tale. I den historiske Tid er ingen Kultur gaaet til Grunde; det kan ske, at Lysestagen er bleven flyttet; men enhver Kultur er selv om den midlertidig er bleven standset paa sit Grosted, blevet Grundlaget for en videre Vækst, maaske hos et andet Folkeslag. Den gamle græske Kultur, der stod saa højt, at vi ved at læse dens ypperste Skribenter møder et Aandsliv, der staar langt højere end mange Nutidsmenneskers Aandsliv, denne Kultur tabte sig tilsyneladende i Kristendommens første Aarhundreder, fordi den var en Kultur, som kun Overklassen havde, mens populære Religioner stredes i Folkedybet og et eller andet Folkeflertal sejrede over Overklassen. Men denne Kultur døde ikke. Den opvaagnede igen hos Germa-

nerne, og hele vor videnskabelige Kultur hviler på den. Ser vi blot paa den menneskelige Evnes Udvikling i vor egen Levetid, maa vi jo sige, at det ikke er til at nægte, at denne Udvikling, har taget en rivende Fart.

Selvfølgelig kan det ikke undgaaes, at vi af og til bliver betænkelige ved at tro, at al denne voksende Kunnen og Indsigt, denne dybere og dybere Seen og Anen, skyldes en tilfældig blind Vækst, er et Udslag af en Natur, der er blindere og dødere end vi selv i Søvn. Dertil kommer, at selv om vor Sansning er bleven skærpet ved allehaande fortrinlige kunstige Midler, saa er vi dog ogsaa naaet til at vide, at der gives uendelig store Livsomraader, som vi endnu ikke engang staar paa Tærskelen til at erkende. Det ligger nær at formode, at ogsaa vor Klode, af hvis Stoffer vi er oprundet, har sit eget Liv, afhængigt af andre Kloders Liv. Den gennemstrømmes af Kræfter, der lyder Love saa punktligt, som Livskræfterne i os selv. Det synes, som om de mindste Dele i alle Legemer har et lignende Kredsløb som Kloderne i Sol-systemerne. Det synes, som der ingen Væsensforkel er paa Kraft og Stof, og at det ene Stof ved et ændret Kredsløb i de mindst Dele kan gaa over til et andet Stof. Der vil da heller næppe være nogen Væsensforkel mellem Sjæl og Legeme, Sjælen er Legemernes universelle Liv, som Kraften er Kloderne. Paa Grund af særlige legemlige Egenskaber kan den enkeltes Sjæl vel synes individuel, men hovedsagelig er Sjæl den universelle Enhed i Legemernes Samfund.

II

Der skulle nu intet synes i Vejen for at antage, at de forskellige Kræfter, vi erkender, egentlig er een Kraft, der ytrer sig forskelligt i forskellige Stoffer, og at denne Kraft er en levende guddommelig Kraft. Derved kastes et dybere Lys over Pauli Ord om Gud, at "i ham leve, røres og er vi." Jeg vil bekende, at dette har været mit Grundsyn paa Naturen fra jeg begyndte at digte. Jeg kan i Korthed citere et Grundrids af min Trosbekendelse fra min første Digtsamling "Jord":

I Universets evige Blaa,
hvor Kloderne tavst om Kloderne gaa - -

I Jordens Luft, hvor Torden og Storm,
Solskin og Slud som Stemninger skifter,
mens Skyerne skifter Farve og Form
og jages af store urolige Drifter —

i Kræfternes Løb ad Lovenes Vej,
manende Jordlivets myldrende Kuld
af Muld, *over* Muld, *i* Muld —

jeg aner en Gud, et evigt Jeg,
der har Nerver i Klodernes Indre
og i Slægternes Marv
og hvis Evner fra Solene tindre
og hvis Væsen er Væsnernes Tarv.

Han vakte Fædrenes hellige Ord
i Tanker, der spurgte Himmel og Jord,
han vakte Tvivlen i Sønnernes Sind
og aanded Fornylelsens Østenvind
over hæmmede Evners Ranker.

Og Higen mod denne al-rige Gud
strømmer som en St. Elmsild ud
fra Tinderne af alle Folkeslags Tanker.

Men efterhaanden som Menneskene faar et dybere og dybere Indblik, hvor fattigt det end stadigt er, i Verdens Uendelighed, maa det blive mere og mere indlysende, at Guddommen som Væsen er saa langt over alt jordisk Begreb, at ingen Bibel eller Koran eller noget jordisk Værk kan give et fuldstændigt Indtryk af hans Væsen eller hans Verdensplan. Vi kan sige, at den Natur, som nogle kalder død og nogle guddommelig, er Kilden til al vor Sansning, vort Sprog, vore Tanker og vort Sind. De største Tanker, der er trængt ind i Menneskehjerner, er Aabenbaringer, den har skænket dem, Overbevisninger, de ikke fik fra deres Medmennesker, men

fra Naturen direkte. Men disse store, hvis Tanker har overvundet lange Tidens Modstand og erobret Eftertidens Tankeliv, har været Mennesker med Sjælen aaben, og den vigtigste og frugtbareste Egenskab af alle, er den barnlige Opladthed i Sjælen. Intet er goldt som Hovmod. Intet er heller saa taabeligt, thi hvad er et Menneske overfor den Himmel og den Jord, det lever under og paa, de Elementer, det er afhængig af? Atter her viser det sig, at et gammelt Ord har stor Dybde: "Uden I bliver som Børn, kommer I ikke ind i Himmeriges Rige".

Den kristne Daab kaldes et Genfødelsens og Fornyelsens Bad i "den hellige Aand". Desværre er Begrebet "den hellige Aand" ofte blevet benyttet til at hævde netop det forældede Bogstav, det, som forbyder Tankens Frihed og Aandens Udvikling, det, som forbyder enhver aandelig Genfødsel og Fornyelse, det som truer enhver, i hvem den hellige Ild brænder. De nye Tidens Ildtunger er oftest bleven misforstaaet, heller ikke altid førte de den hellige Aands, Sandhedens, Oprigtighedens, Udviklingens Aands Tale. Men ofte gjorde de det og mødte saakaldt "hellig" Modsigelse.

Alle Religioner i Verden er udgaaet af den samme menneskelige Trang til at nærme sig Livets Kildespring, dets inderste Helligdomme. I deres Kerne er deres Guder ens, selv om de har faaet dem iklædt noget forskellige ydre Skikkelser. Fremtiden vil sikkert ikke udrydde Religionerne, men den vil forhaabentlig efterhånden udrydde den religiøse Intolerance og den religiøse Overtro, som modsætter sig Udviklingens naturlige Vækst.

Jeg tror, Andagten overfor de evige Kræfter eller den evige Kraft, der fuldbyrder Verdens og Slægternes Udvikling, er en vigtig Livsfaktor og bør vækkes hos alle mennesker. Sindene maa rettes mod de Kræfter, der giver Mennesket sjælelig som legemlig Vækst, Udfoldelse, Evne og Lykke. Det, vi forstaar ved Synden, maa være det, der nedbryder Livets sunde, naturlige Vækst, Trivsel og Harmoni med de Livslo-

ve, hvorunder den menneskelige Tilværelse er lagt. Det er ikke Pillerier, som hvorvidt vi maa spille Kort eller danse eller køre et Læs Korn hjem paa en Søndag under en vanskelig Høst. Vi skal ikke træde på Jorden som om vi gik på Skallen af et raaddent Æg, men som Mennesker, der i vort Menneskeliv paa det dybeste hænger sammen med og skal hænge sammen med Jorden og Himlen, der er vort Væsens Ophav. Men vi skal tilstræbe at gøre vort Samliv med Himmel og Jord rigere og dybere, bedre og bedre stræbe at erkende, hvad Verdensviljen tilstræber. Det nye Menneske, som skal fødes i os, er de frugtbare lovende Muligheder, som vækkes ved den dybere og dybere Erkendelse af Livskilderne. Saadant Samliv med de evige Kræfter skaber en evig Fornylse i vort Væsen, det aabner Sindet for nye guddommelige Opgaver, saa vort Gudsbegreb vokser med vor Udvikling. Og det giver Menneskaanden en Retning mod det samlende, det, der gør stærkt i Stedet for at splitte og nedbryde. Jeg tror, vi ad den Vej i det lange Løb kan vente paa en sjælelig Sammensmeltning mellem alle Jordens Folk.

I de gamle Salmer taler man ofte om Tonen fra Himlen. Men ogsaa i disse Salmer lyder Toner fra den Himmel, vi mener at kunne se med vore Øjne, og den Jord, vi betræder, Toner fra Naturen. Det er de gamle Salmers evige Styrke, at Guddommen taler gennem dem med Naturens Røst. Hvorfor skaber Nutiden ingen Salmer? Den religiøse Tone i vor Tid er som en sprukken Klokke, sammenlignet med Tonen hos Kingo, Brorson, Grundtvig f. Eks. Har den religiøse Følelse i sin Kamptummel, sin Intolerance, sin Dømmesyge, mistet sine Vinger?

Jeg tror, det vilde være godt for Folket, om det fandt ud til det Naturens Kildespring, som toner i meget af vor Nutidsdigtning. Der er mere af Salmetonen, af Tonen fra Himlen, i den, end de fleste aner. Jeg vil citere et Par Linjer af mig selv, som jeg mener nogenlunde udtrykker en Grundegen-skab ved vor Nutidsdigtning:

Jord, vi kalder: Kom os nær,
og vær *vor i vore* Dage!
Løndom, som i Græsset gror,
Løndom, som i Bølgen bor,
fyld med Liv vor Længsels Skaaler,
giv os Sjæl af *dine* Straaler!

Jeg kan maaske yderligere belyse det ved et andet Citat:

Jeg staar i Dag paa Stjernens Hvælv,
i mig dens Kræfter strømmer,
jeg føler Stjernen i mig selv,
hvor alle Farver drømmer.

De Drifter, som i Ungdoms Sang
mod Himlens Vidder tindre,
af dybe dulgte Kilder sprang
i Jordens eget Indre.

Af Muld og Hav sprang Livet frem
i fjernt forglemte Tider.
Til Muld og Hav gaar Livet hjem
hver Gang det Døden lider.

Og alle Ting, jeg kommer nær,
har Dyb, jeg aldrig maaler.
Ej røber Solen, hvad de er,
men kun, hvordan de straalere.

Der er nogle, der tror, at en Digter skal prædike. Han skal virke belærende, hvis han skal have Ærinde til Folket. Andre forlanger simpelthen, at han skal være underholdende. Det er vistnok de fleste i Øjeblikket. Digteren skal først og fremmest selv være vendt mod Livskilderne, og hvad han selv har følt og fundet, kan andre føle og finde ved ham. Selvfølgelig gælder det om Simpelhed i Udtrykket. Hjertets Enfold giver sig ogsaa Udtryk i Simpelhed, i Jævnhed. Dermed skal dog ikke være sagt, at han skal søge en saadan Almindelighed i sin Udtryksmaade, at det dybeste i hans Følelse ikke

kan finde Ord. Digteren maa som BARNET lære at tale sit eget Sinds Sprog, og Folket maa lære at forstaa.

Nu er der jo dem, der vil sige, at en Digtets Betydning for Aandslivet skal maales ved, hvor meget han læses. Ja, betingelsesvis. Læses han ikke, faar han jo heller ikke Betydning. Men ellers kan denne Opfattelse være meget forkert. Der er megen Digtning, som læses og synges et Øjeblik og derefter glemmes. Jeg skal ikke nægte, at den Slags Digtning kan have sin øjeblikkelige Værdi som Opmuntringsmiddel, som sjælelig frigørende Underholdning. Men den kan ogsaa være uden Værdi eller af skadelig Art, idet den sløver Interessen for Ting af virkelig Værdi. Selvfølgelig er det vanskeligt at sige, hvad man rettelig skal forstaa ved Aandsliv. Men jeg vil tage Begrebet paa den bredeste Basis og forstaa det som almindelig sjælelig Bevægelighed, Modtagelighed, uden at kræve, at det skal hvile paa et større Grundlag af Oplysning og Indsigt i de mere sammensatte aandelige Spørgsmaal. Og jeg vil mene, at den Digtning, der gør Menneskets Livsfølelse inderligere, dybere, bringer den større Opløftelse, giver Sjælen mere Vingefang, større Glæde eller Lykke, dybere Forstaaelse af Menneskets Kaar, baade de onde og de gode, den har Betydning for Aandslivet. Et simpelt Digt, en simpel Skildring, baaret af en sand Digtets Syn og Følelse, kan faa Skæl til at falde fra Øjnene, saa det er ligesom man nu rigtigt først fornam denne Oplevelses inderste Rigdom, ligesom saa Verden for første Gang.

Jeg er blevet spurgt i et Interview, om Liv ikke var bedre en Digt. Jo, Liv er det hele. Digtningens Formaal maa efter min Mening være at gøre Livet levende, saa det bliver sig fuldest muligt bevidst og ikke leves i Søvn. Og Øjeblikkets Liv bliver des rigere, jo dybere Øjeblikket føles i Sammenhæng med dets Fortid og Fremtid, dets Aarsager og Forventninger.

Hvis en Tidsalders Digttere ikke straks tilegnes af det store Publikum, vil det ofte være uretfærdigt at lægge Digterne dette til Last. Vil nogle bebrejde Steen Blicher, en af de bed-

ste og mest ægte Digtere, Danmark har haft og langt forud for sin Tid, at Landet var sløvt overfor ham, mens han levede? Vil nogen paastaa, at han ingen Betydning havde for Aandslivet? Er han ikke en Banebryder, som netop i sjælden Grad har virket udover sig selv og baade paa Folket og dets nye Banebrydere? I sine ypperste Ting er han næppe naaet af nogen. Og naar vi ser paa vor Samtids Digtning, da har vi ingen Grund til at sukke efter en gammel Guldalderdigtning. Den danske Digtning, der indleder det tyvende Aarhundrede, behøver ikke at skamme sig for den, der indledede det nittende. Den danske Digtning har ingensinde staaet højere end den staar i vor egen Tid, men det gaar jo ofte saadan, at man ikke kan se Skoven for Træer. Man er den maaske for tæt paa Livet. Maaske optager Øjeblikkets Tilværelseskamp, materielt og politisk, for stærkt, saa det en Overgang sløver de andre Interesser. Men derfor dør den gode Digtning ikke. Den lever som et Frø i Ageren og gør sin Nytte, naar Aarstiden kommer, naar Sindene er opladt igen. Naturligvis kan en i øvrigt fremragende Digtning være saa personlighedspræget, saa den stiller Krav til Læseren om visse aandelige Forudsætninger. En saadan Digtning henvender sig jo særligt til de højest udviklede, men den kan derigennem faa stor Betydning for den almindelige Udvikling, om end maaske langsomt.

Nu vil maaske en og anden sige: Ja, det er jo godt nok. Men du staar jo blot her og taler din egen Sag. Du har været en Røst i Ørkenen, og nu vil du høres. – Nej, aldeles ikke. Jeg har i øvrigt slet ikke saa megen Grund til at beklage mig over manglende Forstaaelse. Men jeg taler paa min Digter-Generations Vegne. Der har løftet sig Røster, som vilde søge at overflødiggøre den. Jeg vil sige: Det har de danske Aandsliv ikke Raad til. Det vil selv være ilde tjent med at spise Skallen og kaste Kernerne i Rendestenen. Det tyder ikke paa nogen "høj Kultur" i Folket, naar der Gang paa Gang lyder Stemmer, der forarges over den i øvrigt ringe Støtte, Kunstnerne faar af Staten. Bort med den Digtning, der ikke kan skaffe sig Indpas! Samtidig med, at den Digtning, der i Almindelighed lettest skaffer sig Indpas, kulturelt set ikke er

Tryksværtet værd. Det er ikke gunstige Tegn, hverken for Digtningen eller Aandslivet. Bedst var det jo selvfølgelig, om Folkets brede Lag naaede en saadan aandelig Interesse og Modenhed, saa de selv, inden Digteren var død af Sult, fandt Vej til hans Digtning, og saa det aandelige Arbejde kunde lønnes naturligt ligesom Haandens Arbejde. Men det viser sig jo desværre Gang paa Gang, at det Arbejde, enhver kan lære, kan høste sin Løn, men det, som kun en enkelt kan frembringe, kræves som Gave eller kræves overhovedet ikke.

Jeg vil haabe for det danske Aandsliv, at det i stigende Grad maa faa Opmærksomheden opladt for, at der er kulturelle Værdier, det ikke har Raad til at forsmaa, hvis det vil have Ret til at hævde sig som et Aandsliv.

*Tegning af Thøger Larsen.
Anvendt i "Stjerner og Tid", 1914*

Digte af Thøger Larsen

Den danske Sommer

Danmark, nu blunder den lyse Nat
bagved din Seng, naar du sover.
Gøgen kukker i Skov og Krat,
Vesterhavet og Kattegat
synger, imens det dugger,
sagte som Sang ved Vugger.

Danmark, du vaagner med Søer blaa,
mætte som Moderøjne.
Alt, hvad i dine Arme laa,
lader du Solen skinne paa,
ser, hvor det yppigt glider,
frem af forgangne Tider.

Lærker, som hopped' af Æg i Vaar,
svinder i Himlens Straaler.
Tonerne ned med Lyset gaar,
samme Sang som i tusind Aar.
Lykken fra glemte Gruber
klinger af unge Struber.

Hyldene dufter i Stuen ind
ude fra Danmarks Haver.
Kornet modnes i Sommervind.
Hanegal over lyse Sind
stiger bag Gavl og Grene,
hvæsset som Kniv mod Stene.

Køer og Heste og Faar paa Græs
henover brede Agre,
aabne Lader for fulde Læs,
Sejl, som stryger om Klint og Næs,
Byger, som gaar og kommer —
det er den danske Sommer.

Pigernes Latter og lyse Haar,
Leg, som faar aldrig Ende,
Øjnene blaa som Vand i Vaar —
mildt om et evigt Danmark spaar,
Sol over grønne Sletter,
Lykke og lyse Nætter.

Slægternes Træ, 1914

Dialog (uddrag).

Vi elsker at færdes, hvor Sol kan funkle.
Jeg elsker også det dybe og dunkle.

På Væksten mod Lyset man livet kender.
Men Natten og Mørket om Altet spænder.

Se Farverne slukkes, når Stråler ej tindre.
Dag er en Funke i Nattens Indre.

Sol viser Vejen bedre end Stjerne,
Blotter det nære, men skjuler det fjerne.

Vejr og Vinger, 1923

(Sat i bronze på Solen på Planetstien i Lemvig.

Walther von der Vogelweide

O Walther i de dødes Land!
Nu er du Muld, mens jeg er Mand.

Syv Hundred Aar os skiller ad,
dog gør din Sang mit Hjerte glad.

Jeg hører end dit Digt saa godt
som Kejser Friedrich paa sit Slot.

Det lever lige grønt og rigt,
men du er smuldret fra dit Digt.

Og siger jeg dig Takkens Ord,
saa taler jeg til sorten Jord.

Det er, som nylig lød din Røst
om mine Dages Ve og Lyst.

Som Linden end i Engen stod
med brudte Blomster ved sin Rod.

Skønt over Glædens glemte Sted
syv Seklers Løv er visnet ned.

Hvor griber mig den Sangens Flod,
som du i Dagen efterlod!

Den er af Nuets Rigdom fuld,
dog kun et Pust fra gammel Muld.

Den er et evigt Øjeblik,
som ej forgaar og dog forgik.

Den lo mod mig i Livets Nu
og ler, naar jeg er Muld som du.

Det falder mig som Jord paa Bryst,
at du er døv for al min Røst.

At mer for dig er Nattens Regn
end Hjertets Tak og Glædens Tegn.

Og med et Sind af Undren fuld
jeg føler for den stumme Muld.

Som ejer Kilderne, der sprang
med alle Tidens gode Sang.

Som evig nærer Nuets Glød
og ødsler gyldent med sin Død.

O Walther i de dødes Land!
Nu er du Muld, mens jeg er Mand! —

Det Fjerne, 1907

Tilfældighed

Som et Udyr ligger en natmørk Sky
over Maanens Gry;
den holder mod Nord et Gab paa Klem —
der stikker en Spids af Halvmaanen frem,
den vokser af Gabet i Skyens Rand
som en gloende Hjørnetand.

Om lidt er vel Maanen en Maane,
om lidt er vel Skyen en Sky;
men de bliver det aldrig i denne Sang.

Du mørke Dyr i yderste Øst!
Hvad er din Lyst?
Hvortil skal du bruge den brændende Tand,
som lyser ud over Hav og Land?
Der rinder vel Rædsel og Hjerteblood
om Tanden fra Od til Rod.

Om lidt er vel Maanen en Maane,
om lidt er vel Skyen en Sky;
men de bliver det aldrig i denne Sang.

Jeg gav mig Tilfældigheden i Vold,
og nu er den Trolde.
Jeg veed saa inderlig god Besked,
men føler som den, der intet veed.
Og er Maanen en Tand og Skyen et Dyr,
saa er Livet et Æventyr.

Om lidt er vel Maanen en Maane,
om lidt er vel Skyen en Sky;
men hvad rager det mig og denne Sang?

Jord, 1904

Strandvalmue

Strandvalmue,
Blomsterlue,
Blomsterlue ved Bredning blaa!
Du blusser paa skønne,
stridbart grønne
Planter, der modigt i Sandet staa,
fjedrende stinde
mod salte Vinde,
salte Vinde fra Bredning blaa.

Strandvalmue,
Blomsterlue,
Blomsterlue paa nøgen Strand!
Fra grønne Tander
dit Gule bander
paa Livets Ret imod Sø og Sand.
Fjernt fra de fagre,
fede Agre
staar Du som Kætter i Verdens Ban.

Blomst ved Bredning,
Plante-Hedning!
Over Dig flagrer den friske Dag.
Dit salte Væsen
med Søvinds Blæsen
mødes i indre stridt Behag.
Stundom vel svier
Roden, der dier
Strand, som slubrer i Bølgeslag.

Strandvalmue,
Blomsterlue,
Blomsterlue ved Bredning blaa!
Bondemands Datter
med hvippende Patter
ser du forsigtig i Badet gaa.
Flyndren glider,

Krabben bider,
Krabben bider i Pigens Taa.

Blomsterflamme!
Bølgens Kamme
hvassere tirres mod Efteraar.
Frø bliver modne.
Frugter skal raadne.
Mændene ud med Lerne gaar.
Stormene lange
omkring din Tange
slukker dit sidste Blus for i Aar.

Dagene, 1905

Solsangen

Nu hælder Europa mod Sol igen,
og Syden blæser på Norden.
Fugletræk over Landene gaa,
Mulden lugter så mæt og raa,
det kribler i Ryggen af Jorden.

Og Engen bli'r grøn, og Urten faar Køn,
og Arret af Brynde lider.
Nu trækker det op over alle Sted
igen til den store frugtbarhed,
Genfødselsens svangre Tider.

Det bløder af Glæde i mit Sind.
Saa klare Dagene rinder.
På Marken staar Koen veltilfreds
og æder af det saftige Græs,
som Solen gennemskinner.

Se, Træerne løves af ungt Begær.
På Brinken de Følfod bære
en Blomst så trodsig gul, som en Ed
mod Dagens solgrønne Herlighed,
at Ukrudt evigt skal være.

Se Fjordens dybe, svale Blaa!
Et Utal af faldne Brande
fra Baalet højt i Himlens Blaa
ligger og hopper lystigt derpaa.
Der leger Ild over Vande.

Der fløjter Fugl, der summer Insekt –
der ligger en Lykke forborgen.
Nu Kvinde og Hundyr, Korn og Siv
besvangres skal med det evige Liv,
som vaktes i Tidernes Morgen.

Det bløder af Glæde i mit Sind:
O Rigdom, hvori jeg svømmer –
Sol-søvn hvori jeg drømmer!
Der kommer en Tid, en underfuld,
da Græsset er grønt, og jeg er Muld.

Jord, 1904

Vesterhavet

Jeg stod en Vinterskumring i Bovbjerg Skrænt.
Et stormhidset Helvedhav laa under mine Fødder,
Ildsøernes kolde Ætling, det Lavlands-Element,
der knækker Skibes Staalskal, som vi knækker Nødder.

Krumryggede Bølge-Udyr fra Horisonten brød.
Med salte Fræs de stampe sig over de lange Revler.
Rygende og kogende, som Bunden laa i Glød,
stormede de Brændingen og sled hinanden i Trævler.

De raste om Vragenes Ribbens rustne Staal,
der stritter op af Sandet, som Arme i Nød sig løfter.
Bidder af Skræntens Lerskorp forsvandt i det vaade Baal.
Lange, lystne Tunger slikked i alle Kløfter.

En Sodomias Røg og Ross over Havstokken drev,
mens de Uhyrer brødes om Bovbjergs Knolde.
De stiveste Stenskrig i Øret stak og rev,
som boret ud af Halsen paa Tolvhestes Trolde.

De Skrig de vækker Minder i Menneskets Bryst
om en brændende Kamplarm i Tidernes Dagning,
mellem Kulde og Hede, i Rædsel og Lyst.
Jeg mærker som en svimlende Solmoder-Drugning.

Paa Solen raser Ild, som paa Jorden raser Hav,
der gaar Brandfogs Brænding mod forkullede Kyster.
Den hvirvler sig endnu om sit himmelske Nav
som et fraadende Stjernebaal, en Vaade af Lyster.

Dagene, 1905

Julesang

Og kom den øde Vinter —
og knejser Frostens haarde Sind
i Skrænter og i Klinter
mod Nordens bitre Vind —
og kryber alt i Hi og Skjul,
saa ler dog Hjerterne mod Jul.
Halvglemte Kilder springer
og klinger.

Det haarde isblaa Øje
faar Drøm i Barnets Aftenstund.
Da synger mod det høje
saa mangen stivnet Mund,
da smelter frem en Frydesang,
et ungt „Frisk op endnu en Gang“,
hvorved de Sind, som troede,
de groede.

Fra Stjerner straalers Kulde,
fra Maanen Alderdom og Ve,
den tænder over Mulde
en Stjernehær i Sne —
de gamle Himles Tropevind
dog aander ned, saa slidte Sind
ser Barnets Kongedømme
i Drømme.

Ja, Aaret har en Aften,
da Hovmod styrter fra sin Stol,
da Barnet ejer Kraften,
som styrer Jord og Sol.
Og næppe i det hele Aar
har Lykkens Blomster bedre Kaar.
Hvert Himmelhvælv staar klarnet
for Barnet.

Af Barndoms Kilder vandes
al Livets store grønne Tro.
Ved dem skal alle Landes
Udødelighed gro.
Der alle Evners Haner gol,
og alle Tidens Morgensol,
som frem af Østen sejler,
de spejler.

Slægternes Træ, 1914

Jorden

Der snurrer en Klode saa tæt og saa tyk
med tunge urolige Have paa Ryg,
med ildstrammet Muld imod Tyngde og Tryk.

Beboet af Væsner med Tand og med Torn,
med Næb og med Kløer, med Negle og Horn,
med Lyster paa Lur under Løv, under Korn.

Beboet, saa Knoldene kryber om Land,
beboet i Luft og i Havenes Vand,
beboet, saa det stænker med Fisk over Strand.

Jeg synger dig, Jorden, en Lovsang paany,
jeg galer, beruset af Grøde og Gry,
jeg kukker i Lunden og smægter mod Sky.

Jeg elsker dig, Jorden, dybt ind i din Muld
og højt op i Skyernes fugtige Uld —
min Sjæl af Lyksaligheds Kvidder er fuld.

Min Latter har Løvspring, naar kælent din Regn
af Skødet dig kildrer hvert Foraarets Tegn.
Jeg finder mig midt i hver spirende Egn.

Nu grønnes de Græsser, som Tunger til Kiv,
hvert Blad som en hviskende tveægget Kniv.
Mildt æder dem Koen med Kalven i Liv.

Mig føder du ogsaa, velsignede Jord,
jeg æder af Fylden, som lever og gror,
kun mættet jeg finder de kærlige Ord.

I Tøndevise aad jeg dit muldmætte Korn,
ja frodige Okser, som leved tilforn,
fortæred jeg lige til Knokler og Horn.

Og medens jeg synger om Skove og Skyer,
om Kvæget, der græsser, om Livet, der gryer,
min Kone staar hjemme og myrder et Dyr.

Se, Solkuglen ruller nu Morgenen ind,
det lyser af Ruder, af Øjne og Sind,
om Skyggen end mørkner vor ene Kind.

Det plasker med Solvand mod saftige Bred,
de evige Kilder er kommen paa Gled,
med Trivsel, med Mælk og med Moderlighed.

Ja, Dyrene kredser i ensomme Par,
og Blomsterne blotter Hengivelsens Ar,
og Drifterne syder i Cellernes Kar.

Se Lysternes Farvefanfare i Eng.
Der lokkes og gantes og parres i Flæng
i Sommerens grønne og solhede Seng.

Forførelse driver med Dugg over Straa,
Forførelse slæber Insekterne paa,
og se om den Knægt lader Pigerne gaa.

Al Ungdom staar saligen fyldt med sig selv,
med Evner paa Spring mod et Skød og et Skælv,
et Spring over Dødens fortærende Elv.

Det lykkes i Natten, naar Vinden er sød,
det lykkes i Middagens søvntunge Glød,
og Fremtiden tynger de tusinde Skød.

Den sover derinde, den tynger saa sødt,
i moderlig Kvinde nyt Blod bliver rødt,
og Grenene svaje med Æblerne blødt.

Det Liv, som skal tage en dødelig Tørn,
det flygter mod Lykken i Unger og Børn —
kun Vraget skal bo under Gravenes Tjørn.

Dets hellige Ild fra Oprindelsens Gry
skal have sit Sted mellem Mulde og Sky,
skal reddes og brænde i Barnet paany.

Jeg hilser dig, Jord, under farvede Skyer,
jeg synger min Lykke som Digter og Dyr —
imens dine Skabninger Livet fornyer.

Jeg synger med Sjælen af Latter saa varm
til Vindenes Lullen og Havenes Larm,
og Pigerne lytter ved Vinduets Karm.

Det Fjerne, 1907

Morgenbadet

(En ung Mand til en ung Kvinde ved Søen)

Paa skønne Ben du skrider mod Søen blaa,
hvor Ild fra Solen leger som unge Slinger!
Du Synderinde af Ungdom og uden Anger
skal Vandenes salte Søvn-Omfavnelser faa.
Og Morgenen vokser under den lyse Sky,
som levede vi under selve Tidernes Gry.

Jeg ser dig for mig, kun i en solhvid Særk,
og Luften flytter varsomt med Lys og Skygger.
Din trygge Skønhed fortroligt paa Jorden bygger
og vidner, at Himlens Hvælving er strakt og stærk.
Du tøver — og tager mig i dine Øjens Blaa,
der sejrer og siger saa svangert: Vi forga!

Et Morgensmil i Kindernes Buer staar,
som Sejersminder efter en sluknet Rødme.
Et Skær af Solens Kraft og af Syndens Sødme
i Blikkets Søer under det unge Haar.
I Barmens vuggende Hvidhed en Gud har leet,
mens Stjernernes inderste Underværk er sket.

Dit Væsens Troper straalere imod min Hu —
uendelig frodigt under din gode Pande.
Mit Hjerte løftes af Have og gyldne Vande.
Befriet — lutter Menneske blev du nu.
Et Baal af uudgrundelig Nøgenhed
slog gennem mit Sind, som Lyn slaar i Havet ned.

Som dugget Sølv dine Øjne nu ser paa mig,
du vaagnede Pige, der sover for alle Tider.
Og Lykken ligger omkring os til alle Sider.
Og svale Vande ligger og venter dig.
I alle Former løb du af Stjernen fuld,
du gaadefulde Ætling af Mødre i Muld.

Bakker og Bølger, 1912

Vintersolhverv

Nu mørkner Vindens Stemme,
og Sol er ikke hjemme,
og Dag bli'r stadig mindre,
en Drøm i Nattens Indre.
Solen tog sin gyldne Gave,
rejste bort med Edens Have,
Natten er som Nat i Grave.

Smaa Blomsters Blus har Kulde
blæst ud paa Mark og Mulde,
og bladløst Træet breder
sig uden Sang og Reder.
Is om Næsset gnyr og knager,
evneløs er Eng og Ager,
Døden ud af Himlen klager.

I Natten Øjet møder
en Sne af frosne Gløder,
vemodigt gennemstraales
det Mulm, som aldrig maales.
Under Ild fra disse Kloder
stivner sagte Sø og Floder,
bliver Jorden aldrig Moder.

Og Maanen naadig smiler,
naar den i Natten hviler,
fortrolig, som den vidste,
at alle laa i Kiste,
som det i dens Lys fornemmes:
Disse Børn skal stille gemmes,
sove sødt og saligt glemmes.

Men just som Solen vender,
et Haab igen sig tænder,
og lyse Haner gale
i Barndoms dybe Dale.
Sangen brister frem fra neden,

Lykkens Fugl har Æg i Reden,
atter kommer Vaar og Eden.

Og Juletræet tændes,
saa Barneøjne blændes,
og alt i Drøm forgyldes,
af Sole Stuen fyldes,
Mands og Kvindes Hjerter gynges,
hører fra den glade Klynge
sene Somres Fugle synge.

I Danmarks Navn, 1920

Stjernen

Jord, du straalers
paa andre Verdnens Himle
som en Stjerne over Lunden,
som en salig Drøm
i Aftenstunden.

Men, Jord, vi andre,
som bor henede
og har vor Rede
mellem dine Bjerge,
paa dine Sletter —
som jubler i lyse Dage
og fortvivler i mørke Nætter —
vi er Sjælen i dit Stjerneblik.

Vi kommer fra Edens Have —
i Barndoms Himmelflugt,
i Alderdoms Fald mod Grave,
berusede, jublende,
forpinte og søndertraadte,
forgudede, forraadte.

Vi kommer fra Eden
med Tidernes Morgen i Sjælen,
vi kommer fra Afgrunden,
Blodpølen og Marterpælen;
Fisken farer til Himmels
med Medekrog i Ganen.
Fra Valen stiger Salmer,
fra Møddingen galter Hanen.

Fremmede Stjerner!
Se Jordgudinden smiler,
som Venus mellem Kloder
eller som Guds Moder.
Hun straalere, vendt mod Solen,
med Blikket fuldt af Varme
og strækker mod Evigheden
Lysternes aabne Arme!

Hun danser i sin Bane,
forventningsfuld og kælen.

I skulde bare ane,
hvor fyrig hun er i Sjælen.

Slægternes Vrimle,
Aarenes Millioner
synger mod alle Himle
hendes tindrende Toner.
Bag Blikket, som blænder,
vi bløder og flammer,
jubler og skærer Tænder.

Fremmede Stjerner!
Lad eders elskende
se op over Fjorden,
drømme en Straaledrøm
om Stjernen deroppe: Jorden.

I skulde bare vide,
hvor fyrig hun er i Sjælen:
hun danser og ler i Himlen
med Slangens Tand i Hælen.

Trækfuglevej, 1927

Jule-Solhverv

Ind under Julens Dage
den kære Sol blev født paany,
og Vinterhimlen mindes
sin Sommers hvide Sky.

Skønt evig som vor Verden
genfødes Solen Aar for Aar
og genopvækker Livet
af Livet, som forgaar.

De mørke Nætters Kvide
med frosne Hjerters dybe Kval
begynder alt at ane
den fjerne Nattergal.

Snart vokser Solens Evne,
dens Straaler styrkes Dag for Dag,
den vrister snart vor Verden
af Vintrens Favnetag.

Ved Foraarsjævndøgnstide
den naar det skæve Kors, som staar,
hvor Dyrekredsen krydser
Ækvator ind mod Vaar.

Saa følger Paaskesejren.
Opstanden fra Ækvator brat
dens Lys besejrer Mørket,
og Dag besejrer Nat.

Og Markens nye Grøde
den vækker op af Døde snart,
mens højere den stiger
i salig Himmelfart.

Derfor som Børn vi hilser
i Jesu Navn den nye Sol,
som spejder fra sin Krybbe
imod sin Kongestol.

Og vore Hjerter grønnes,
og Haabet søger Hi og Læ,
naar Haand i Haand vi synger
omkring vort Juletræ.

Limfjords-Sange, 1925

Sfærernes Musik

Den unge Sanger løfter sin Røst i Vaarens Vind,
han vender Blik og Længsel mod Livets dunkle Tind,
besynger søde Piger og unge Stjerners Dans
og lysblaa Himmeriger og Lykkens Sommerglans.
Let gaar fra Hjertet Sangen som Straalen gaar fra Sol
og vækker Græs paa Marken og Bellis og Viol.

De unge Stjerner danser, som Stjerner danse skal,
fra deres runde Baner det regner ned med Tal,
for Kloder selv saa simpelt, for Sangersind saa svært,
saa mangen sorgløs Sanger faar aldrig Takten lært.
Men den, der sænker Sindet i Tallenes Mystik,
fornemmer dunkelt Rytmen i Sfærernes Musik.

Der sortner Regnestykker langs Stjernens svungne Vej,
døg flyver den i Himlen saa luftig som en Leg.
Den nøgne Venus danser i hvide Straalers Pragt,
Merkur og Mars de følger i gyldne Lænker lagt.
De gode gamle Guder fra Oldtids lyse Drøm
om Solen kværner stadig som paa en evig Strøm.

Ak, Tallene de isner saa mangen Sangersjæl,
han aner ej, de byder ham Vinger til hans Hæl.
Først tynger de som Lænker, men frygter han dem ej,
saa bærer de som Ørne paa klare Guders Vej;
han svinger sig som Phønix, imedens han forgaar,
til vejrs paa Melodien for Millioner Aar.

Vejr og Vinger, 1923

Jens Højby

Uddrag:

Fuglene stige og svinde
ind under Skyernes Uld.
Ormene bore sig, blinde,
gennem den mørke Muld.

Langsomt Skæbnerne tvindes.
Øjeblikkene gaar.
Enkelte Stunder vi mindes,
spredt, i enkelte Aar.

Lys og Mørke har hersket
skiftevis i hvert Døgn.
Blev Sandhed i Langhalm tærsket,
jubled vi over en Løgn.

Jag af Luner og Briser.
Idelig Bølgegang ...
Efter de muntre Viser
gør vi en sørgelig Sang.

Dagen sin Rigdom naadig
mod levende Øjne vender.
Ormene higer med graadig
Blindhed i begge Ender. -

Paa de velsignede Agre
trives de frodige Køer.
Ensom ligger den magre
Bonde Jens Højby og dør.

Det grønneste Træ staar for Truen
af Ormen og Øksen og Saven.
Jens Højby, som visner i Stuen,
faar Haab om lidt Hygge i Graven.

Om Englekaar i det høje
har han kun lidtvorn drømt.
Han lader sig gerne nøje
med ej at blive fordømt.

Lad bare et Hul i Grønningen
sluge det hele til Slut. - -
Uglen sidder paa Mønningen.
Hør! Den hujer: Herut! -

Jens Højby veed paa en Prik,
hvorledes han nu er faren.
Mod Døren søger hans Blik.
Han stønner: »Karen! - Aa Karen!«

Den røde Maane saa nabo-nær
nu ses for Vinduet stige,
den arrede Sten i sit stille Skær,
de dødes rejsende Rige.

Bag Laden stryges en rusten Le
med slappe, slæbende Skrab.
Det gør Jens Højby saa søvnig.
Hans Mund staar en Smule paa Gab.

Gud, som er ensom og naadig,
sin Fred til Jens Højby sender.
Ormene higer med graadig
Blindhed i begge Ender.

Ormene de er hellige Dyr.
De stopper sig Hulningen fuld.
Ved deres hungrige Stræben
dannes den gode Muld.

Dagene, 1905

John Grays anmeldelse af Lovelocks "Gaias Hævn"

(The revenge of Gaia, Allen Lane 2006)

Dagbladet Information, 11. februar 2006

James Lovelocks 'Gaia's Hævn' er den væsentligste bog, der er udgivet om den globale miljøkrise. Det springende punkt i hans fremstilling er, at løsningen er højteknologisk og ligger langt fra en traditionel grøn tankegang

James Lovelock vil komme til at gå over i historien som den videnskabsmand, der ændrede vores syn på Jorden som en gold stenmasse, der tilfældigvis er belagt med et tyndt lag liv, til et selvorganiserende system, der på mange måder ligner én og samme sammenhængende organisme.

Efter at have diskuteret sin hypotese med forfatteren William Golding, opkaldte Lovelock dette selvregulerende system efter den græske Jord-gudinde Gaia. Efter de første skeptiske reaktioner fra darwinistiske fundamentalisters side, er Gaia-teorien nu blevet bredt accepteret og med stort udbytte inden for flere videnskabelige discipliner til følge. Dens væsentligste implikation er, at menneskeheden er del af et meget større system, som den ikke kan kontrollere og da slet ikke herske over. Jordens selvregulerende processer sætter klare grænser for menneskelige ambitioner, og hvis menneskeheden igennem sin grænsesøgende virkestrang kommer til at destabilisere systemet, vil Moder Jord forsøge at genoprette balancen på måder, der kan blive ganske hensynsløse over for den menneskelige civilisations trivsel.

I Gaias Hævn - den væsentligste bog, der nogensinde er udgivet om den globale miljøkrise - applicerer Lovelock sin Gaia-teori på de klimaforandringer, der så småt har kunnet konstateres empirisk. Og med afsæt i de seneste videnskabelige data, konkluderer han, at en pludselig og radikal klimatisk forandring på jordkloden allerede er uundgåelig. Den globale opvarmning er uopretteligt sat i gang og er nu

blevet selvkørende. "Vi er årsagen til dette, og intet så drastisk er hændt siden begyndelsen på Eocæn-tiden for 55 millioner år siden - en tid, da forandringerne var mere omfattende end dem, der har fundet sted mellem forrige istid og det 19. århundrede, en periode, der varede 200.000 år."

De forandringer, der allerede er synlige i det smeltende Antarktis, vil betyde, at stigende vandstande i verdenshavene vil true milliarder. Bare inden for indeværende århundrede vil det kunne betyde, at adskillige kystbyer og store områder af dyrkbar jord vil blive overvømmet. Destabiliseret af menneskehedens aktiviteter har Jorden sat gang i en genjusteringsproces, som over en meget lang periode vil gøre den stadig mindre beboelig for mennesker. Tiden er kommet for Gaia til at nedkalde sin guddommelige nemesis over menneskehedens hybris. Der vil givet være kritikere, som vil se Lovelocks Gaia-snak som en endnu et tilfælde af en forfejlet menneskelig tilbøjelighed til at projicere menneskelige følelser ind i naturens verden. Men hans pointe er, at hvis vi tror, vi kan tilsidesætte Jordens selvstabiliserende mekanismer, så inviterer vi selv til katastrofen. Gaias hævn er blot en metafor for den årsags- og effektsammenhæng, der træder i kraft på planetarisk niveau.

Lovelocks påstand om, at klimaforandringerne er irreversible, har forfærdet mange miljøforkæmpere, som heri kun kan se et håbløshedens og resignationens budskab. Hvis de videnskabelige data understøtter Lovelocks tese - og det er der stigende videnskabelig konsensus om - vil mange af de grønne politikker, miljøbevægelses advokater for, være meningsløse eller sågar skadelige. Det indgroede grønne fjendskab over for atomkraft er skoleeksemplet på det sidste.

Lovelocks positive holdning til atomkraft er ikke ny. Den blev allerede fastslået umisforståeligt i hans første bog, Gaia, fra 1979. Her formulerer Lovelock det synspunkt, at det ville være tåbeligt at forkaste en energikilde, der er overordentlig effektiv og langt mindre skadelig over for miljøet

end de eksisterende alternativer. Han vil næppe kunne overbevise dem, hvis modstand er irrationel og følelseladet, men enhver med et rimeligt åbent sind må konkludere som Lovelock, at atomkraft er en mulighed, vi simpelt hen ikke har råd til at afvise. Selv har jeg støttet Lovelocksk 'grønne' forsvar for atomkraft, siden jeg tilsluttede mig det i min bog fra 1992, *Beyond the New Right*.

Det springende punkt i Lovelocks argumentation er, at avanceret højteknologi kan bruges til at reducere menneskehedens destabiliserende indvirkninger på Gaia-systemet. De konventionelle grønne promoverer i stedet ideen om bæredygtig udvikling og tror, at krisen kan overvindes ved lavteknologiske løsninger såsom økologisk landbrug og vedvarende energi. I modsætning hertil mener Lovelock, at bæredygtig udvikling ikke længere er mulig. Med rette insisterer han på, at vi behøver en højteknologisk strategi, der gør det muligt for menneskeheden at foretage et bæredygtigt tilbagetog fra vores nuværende overanmassende position i biosfæren.

Der findes selvfølgelig ikke noget enkelt teknisk greb, der kan forandre på det nuværende menneskelige vilkår, men De Grønne stikker sig selv blå i øjnene, hvis de tror, at miljøet kan reddes i kraft af forandringer i det økonomiske system. Kun ved at udnytte højteknologiske metoder som genmanipulation vil vi f.eks. være i stand til at brødføde Jordens befolkning under den omvæltningsperiode, der ifølge Lovelock nu er uundgåelig. Vi har ikke de fjerneste udsigter til at kunne gøre det med traditionelt eller økologisk landbrug. Faktisk ville det i langt højere grad gavne vores chancer, hvis vi opgav landbrug totalt og i stedet gik over til at fremstille mad ad syntetisk vej. Den grønne utopi om en milliardstor befolkning, der opretholder livet i kraft af vindmøller og økologisk mad vil uundgåeligt medføre destruktion af en stor del af planetens tilbageværende biodiversitet. Til alt held har en sådan 'utopi'-dystopi ikke de fjerneste udsigter. Som Lovelock udtrykker det: "En ultrahøjteknologisk, lavenergi-civilisation kan meget vel være mulig, men

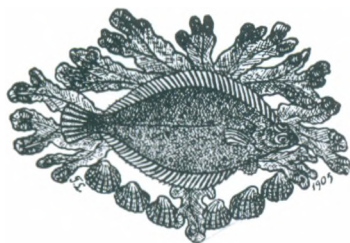

det vil være af en helt anderledes beskaffenhed end den nuværende vision af en lavenergiverden af bæredygtig udvikling og vedvarende energi, hvor menneskemasser forsøger at overleve på mad fra talrige økologiske små brug, der driver rovdrift på en jord, der vander sig derunder."

Lovelock pointerer, at den grundlæggende årsag til miljøkrisen er den enkle, at vi er alt for mange mennesker på Jorden, og jeg er sikker på, at han har fuldstændig ret. Med en befolkning på en milliard eller færre, ville planeten kunne opretholde en fornuftig sundhedstilstand, næsten uanset hvad mennesker gjorde imod den. Spørgsmålet er nu, hvordan menneskeheden kan komme i nærheden af at erobre den kontrol over planeten, som altid har været en illusion. Lykkes det ikke for os, advarer Lovelock, står vi over for "et globalt fald i en kaotisk afgrund af en ødelagt jordklode, der vil blive styret af brutale krigsherrer."

© The Independent og Information

Oversat af Niels Ivar Larsen

Thøger Larsen skuer ud i universet

*Foto fra Lemvig Museums Thøger Larsen arkiv
Vignetter udført af Thøger Larsen*

*Men den, der sænker Sindet i Tallenenes Mystik
fornemmer dunkelt Rytmen i Sfærernes Musik.*

Thøger Larsen: pennetegning af barndomshjemmet og fjorden, ca. 1900